
Tripuratapini Upanishad

త్రిపురాతాపిన్యపనిషత్

Document Information

Text title : Tripuratapini Upanishad

File name : trip-tapi.itx

Category : upanishhat, svara

Location : doc_upanishhat

Author : Vedic tradition

Transliterated by : Sunder Hattangadi

Proofread by : Sunder Hattangadi

Description-comments : 80 / 108; Atharva Veda - Shakta upanishad

Latest update : August 26, 2000

Send corrections to : sanskrit at cheerful dot c om

This text is prepared by volunteers and is to be used for personal study and research. The file is not to be copied or reposted without permission, for promotion of any website or individuals or for commercial purpose.

Please help to maintain respect for volunteer spirit.

Please note that proofreading is done using Devanagari version and other language/scripts are generated using **sanscript**.

September 17, 2023

sanskritdocuments.org

త్రిపురాతాపిన్యూపనిషత్

త్రిపురాతాపినీవిద్యావేద్యచిచ్ఛక్తివిగ్రహమ్ ।

వస్తుతశ్చిన్నాత్రరూపం పరం తత్త్వం భజామ్యహమ్ ॥

ఓం భద్రం కర్ణభిః శృణుయామ దేవాః ॥ భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజత్రాః ॥

స్థిరైరశ్చైస్తుష్టువాః సస్తనూభిః ॥ వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ॥

స్వస్తి న ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః ॥ స్వస్తి నః పూషా విశ్వవేదాః ॥

స్వస్తి సస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః ॥ స్వస్తి నో బృహస్పతిర్ధధాతు ॥

ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః ॥

హరిః ఓం ॥ అధైతస్మిన్నస్తరే భగవాన్బ్రాహ్మజాపత్యం చైష్టవం విలయకారణం
 రూపమాశ్రిత్య త్రిపురాభిధా భగవతీత్యేవమాదిశక్త్యా భూర్భువః స్వస్త్రిణీ
 స్వర్గభూపాతాలాని త్రిపురాణీ హరమాయాత్మకేన హీజ్కారేణ హ్యుల్లేఖాఖ్యా
 భగవతీ త్రికూటావసానే నిలయే విలయే ధామ్ని మహాసా ఘోరేణ ప్రాప్నోతి । సైవేయం
 భగవతీ త్రిపురేతి వ్యాపత్యతే । తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవస్య ధీమహి । ధియో యో
 నః ప్రచోదయాత్ పరో రజసే సావదోమ్ । జాతవేదసే సునవామ సోమమరాతీయతో
 నిదహాతి వేద । స నః పర్షదతి దుర్గాణి విశ్వా నావేవ సిన్ధుం దురితాత్యగ్నిః ।
 త్ర్యమ్బకం యజామహే సుగంధిం పుష్టివర్ధనమ్ । ఉర్వారుకమివ బంధనా-
 న్మృత్యోర్ముక్షీయ మామృతాత్ । శతాక్షరీ పరమా విద్యా త్రయామయీ సాష్టాష్టా
 త్రిపురా పరమేశ్వరీ । ఆద్యాని చత్వారి పదాని పరబ్రహ్మవికాసీని । ద్వితీయాని
 శక్త్యాఖ్యాని । తృతీయాని శైవాని । తత్ర లోకా వేదాః శాస్త్రాణి పురాణాని
 ధర్మాణి వై చికిత్సితాని జ్యోతీంషి శివశక్తియోగాదిత్యేవం ఘటనా వ్యాపత్యతే ।
 అధైతస్య పరం గహ్వరం వ్యాఖ్యాస్యామో మహామనుసముద్భవం తదితి । బ్రహ్మ
 శాశ్వతమ్ । పరో భగవాన్నిర్లక్షణో నిరజ్జునో నిరుపాధిరాధిరహితో దేవః ।
 ఉన్మీలతే పశ్యతి వికాసతే చైతన్యభావం కామయత ఇతి । స ఏకో దేవః శివరూపీ
 దృశ్యత్వేన వికాసతే యతిషు యజ్ఞేషు యోగిషు కామయతే ।
 కామం జాయతే స ఏష నిరజ్జునోఽకామత్వేనోజ్జృమ్భతే ।

అకవటతపయశాన్సుజతే । తస్మాదీశ్వరః కామోఽభిధీయతే ।
 తత్పరిభాషయా కామః కకారం వ్యాప్నోతి । కామ ఏవేదం
 తత్తదితి కకారో గృహ్యతే । భస్మాత్తత్పదార్థ ఇతి య ఏవం వేద ।
 సవితుర్వరేణ్యమితి ఘోష ప్రాణిప్రసవే సవితా ప్రాణినః సూతే
 ప్రసూతే శక్తిమ్ । సూతే త్రిపురా శక్తిరాద్యేయం త్రిపురా
 పరమేశ్వరీ మహాకుణ్డలిని దేవీ । జాతవేదసమణ్డలం యోఽధీతే
 సర్వం వ్యాప్యతే । త్రికోణశక్తిరేకారేణ మహాభాగేన ప్రసూతే ।
 తస్మాదేకార ఏవ గృహ్యతే । వరేణ్యం శ్రేష్ఠం భజనీయమక్షరం
 నమస్కార్యమ్ । తస్మాద్వరేణ్యమేకారాక్షరం గృహ్యత ఇతి
 య ఏవం వేద । భర్గో దేవస్య ధీమహిత్యేవం వ్యాఖ్యాస్యామః ।
 ధకారో ధారణా । ధియైవ ధార్యతే భగవాన్పరమేశ్వరః ।
 భర్గో దేవో మధ్యవర్తి తురీయమక్షరం సాక్షాత్తురీయం సర్వం
 సర్వాన్తర్భూతమ్ । తురీయాక్షరమీకారం పదానాం
 మధ్యవర్తీత్యేవం వ్యాఖ్యాతం భర్గోరూపం వ్యాచక్షతే ।
 తస్మాద్భర్గో దేవస్య ధీమహిత్యేవమీకారాక్షరం గృహ్యతే ।
 మహిత్యస్య వ్యాఖ్యానం మహత్త్వం జడత్వం కారిన్యం విద్యతే
 యస్మిన్నక్షతేరేతన్మహి లకారః పరం ధామ । కారీన్యాధ్యం
 ససాగరం సపర్వతం స సప్తదీపం సకాననముజ్జ్వలద్రూపం
 మణ్డలమేవోక్తం లకారేణ ।
 పృథ్వీ దేవీ మహిత్యనేన వ్యాచక్షతే । ధియో యో నః ప్రచోదయాత్ ।
 పరమాత్మా సదాశివ ఆదిభూతః పరః । స్థాణుభూతేన లకారేణ
 జ్యోతిర్లింగమాత్మానం ధియో బుద్ధయః పరే వస్తుని ధ్యానేచ్ఛారహితం
 నిర్వికల్పకే ప్రచోదయాత్ప్రేరయేదిత్యుచ్ఛారణరహితం చేతనైవ
 చిన్మయిత్వా భావయేదితి । పరో రజసే సావదోమితి తదవసానే పరం
 జ్యోతిరమలం హృది దైవతం చైతన్యం చిల్లింగం హృదయాగారవాసిని
 హృల్లేఖేత్యాదినా స్పష్టం వాగ్భవకూటం పఞ్చాక్షరం
 పఞ్చభూతజనకం పఞ్చకలమయం వ్యాపత్యత ఇతి । య ఏవం వేద ।
 అథ తు పరం కామకలాభూతం కామకూటమాహుః । తత్సవితుర్వరేణ్య-
 మిత్వాదిద్వాత్రింశదక్షరీం పరిత్వా తదితి పరమాత్మా సదాశివోఽకశరం
 విమలం నిరుపాధితాదాత్స్వప్రతిపాదనేన హకారాక్షరం శివరూపం
 నిరక్షరమక్షరం వ్యాలిఖ్యత ఇతి । తత్పరాగవ్యావృత్తిమాదాయ శక్తిం దర్శయతి ।

తత్సవితురితి పూర్వేణాధ్వనా సూర్యాధశ్చన్ద్రికాం వ్యాలిఖ్య
 మూలాదిబ్రహ్మారన్యగం సాక్షరమద్వితీయమాచక్షత ఇత్యాహ భగవన్తం
 దేవం శివశక్త్యాత్మకమేవోదితమ్ ।

శివోఽయం పరమం దేవం శక్తిరేషా తు జీవజ్ఞా ।
 సూర్యాచన్యమసోర్యోగాద్ధంసన్తతత్పదముచ్యతే ॥ ౧॥

తస్మాదుజ్జుమ్భతే కామః కామాత్కామః పరః శివః ।
 కార్ణోఽయం కామదేవోఽయం వరేణ్యం భర్గ ఉచ్యతే ॥ ౨॥

తత్సవితుర్వరేణ్యం భర్గో దేవః క్షీరం సేచనీయమక్షరం
 సమధుఘ్నమక్షరం పరమాత్మజీవాత్మనోర్యోగాత్పదితి
 స్పష్టమక్షరం తృతీయం హ ఇతి తదేవ సదాశివ ఏవ
 నిష్కల్మష ఆద్యో దేవోఽన్త్యమక్షరం వ్యాక్రియతే ।
 పరమం పదం ధీతి ధారణం విద్యతే జడత్వధారణం
 మహీతి లకారః శివాధస్తాత్తు లకారార్థః స్పష్టమన్త్యమక్షరం
 పరమం చైతన్యం ధియో యో నః ప్రచోదయాత్పురో రజసే సావదోమిత్యేవం
 కూటం కామకలాలయం షడధ్వపరివర్తకో వైష్ణవం పరమం
 ధామైతి భగవాంచైతస్మాద్య ఏవం వేద । అభైతస్మాదపరం
 తృతీయం శక్తికూటం ప్రతిపద్యతే । ద్వాత్రింశదక్షర్యా గాయత్ర్యా
 తత్సవితుర్వరేణ్యం తస్మాదాత్మన ఆకాశ ఆకాశాద్వాయుః స్ఫురతి
 తదధీనం వరేణ్యం సముదీయమానం సవితుర్వా యోగ్యో జీవాత్మపరమాత్మ-
 సముద్భవస్తం ప్రకాశశక్తిరూపం జీవాక్షరం స్పష్టమాపద్యతే ।
 భర్గో దేవస్య ధీత్యనేనాధారరూపశివాత్మాక్షరం గణ్యతే ।
 మహీత్యాదినాశేషం కామ్యం రమణీయం దృశ్యం శక్తికూటం
 స్పష్టికృతమితి । ఏవం పఞ్చుదశాక్షరం త్రైపురం యోఽధీతే స
 సర్వాన్కామానవాప్నోతి । స సర్వాంల్లోకాజ్ఞాయతి । స సర్వా వాచో విజృమ్భయతి ।
 స రుద్రత్వం ప్రాప్నోతి । స వైష్ణవం ధామ భిత్వా పరం బ్రహ్మ ప్రాప్నోతి ।
 య ఏవం వేద । ఇత్యాద్యాం విద్యామభిధాయైతస్యాః శక్తికూటం
 శక్తిశివాద్యం లోపాముద్రేయమ్ ।

ద్వితీయే ధామని పూర్వేణైవ మనునా బిన్దుహీనా శక్తిభూతహృల్లేఖా
 క్రోధమునినాధిష్ఠితా । తృతీయే ధామని పూర్వస్యా ఏవ విద్యాయా
 యద్వాగ్భవకూటం తేనైవ మానపీం చాన్ద్రిం కౌబేరీం విద్యామాచక్షతే ।
 మదనాధః శివం వాగ్భవమ్ । తదూర్ధ్వం కామకలామయమ్ ।

శక్త్యార్ధ్యం శక్తిమితి మానవీ విద్యా । వతుర్థే ధామని
 శివశక్త్యాఖ్యమన్యత్ప్రతీయం చేయం చాన్త్రి విద్యా । పఞ్చమే ధామని
 ధ్యేయేయం చాన్త్రి కామాధః శివాద్యకామా । సైవ కౌబేరి షష్ఠే
 ధామని వ్యాచక్షత ఇతి । య ఏవం వేద । హిత్యేకారం తురీయస్వరం సర్వాదౌ
 సూర్యాచన్ద్రమస్కేన కామేశ్వర్యేవాగస్త్యసంజ్ఞా । సప్తమే ధామని
 తృతీయమేతస్యా ఏవ పూర్వోక్తాయాః కామాద్యం ద్విధాధః కం మదనకలాద్యం
 శక్తిబీజం వాగ్భవాద్యం తయోరర్ధావశిరస్కం కృత్వా నన్దివిద్యేయమ్ ।
 అష్టమే ధామని వాగ్భవమాగస్త్యం వాగర్థకలామయం కామకలాభిధం
 సకలమాయాశక్తిః ప్రభాకరీ విద్యేయమ్ । నవమే ధామని పునరాగస్త్యం
 వాగ్భవం శక్తిమన్మథశివశక్తిమన్మథోర్వీమాయాకామకలాలయం
 చన్ద్రసూర్యానగ్గధూర్జటిమహిమాలయం తృతీయం షణ్ణుఖీయం విద్యా ।
 దశమే ధామని విద్యాప్రకాశితయా భూయ ఏవాగస్త్యవిద్యాం పరిత్వా భూయ
 ఏవేమామన్త్యమాయాం పరమశివవిద్యేయమేకాదశే ధామని భూయ ఏవాగస్త్యం
 పరిత్వా ఏతస్యా ఏవ వాగ్భవం యద్ధనజం కామకలాలయం చ తత్సహజం కృత్వా
 లోపాముద్రాయాః శక్తికూటరాజం పరిత్వా వైష్ణవీ విద్యా ద్వాదశే ధామని
 వ్యాచక్షత ఇతి । య ఏవం వేద ।
 తాన్తోవాచ । భగవాన్సర్వే యూయం శ్రుత్వా పూర్వాం కామాఖ్యాం
 తురీయరూపాం తురీయాతీతాం సర్వోత్కృటాం సర్వమన్త్రాసనగతాం
 పీఠోపపీఠదేవతాపరివృతాం సకలకలావ్యాపినీం దేవతాం సామోదాం
 సపరాగాం సహృదయాం సామృతాం సకలాం సేన్ద్రియాం సదోదితాం
 పరాం విద్యాం సప్తష్టికృత్వా హృదయే నిధాయ విజ్ఞాయానిలయం
 గమయిత్వా త్రికూటాం త్రిపురాం పరమాం మాయాం శ్రేష్ఠాం పరాం
 వైష్ణవీం సంనిధాయ హృదయకమలకరికాయాం పరాం భగవతీం
 లక్ష్మీం మాయాం సదోదితాం మహావశ్యకరీం మదనోన్మాదనకారిణీం
 ధన్రూపాణధారిణీం వాగ్విజృంభిణీం చన్ద్రమణ్డలమధ్యవర్తినిం
 చన్ద్రకలాం సప్తదశిం మహానిత్యోపస్థితాం పాశాఙ్కశమనోజ్ఞ-
 పాణిపల్లవాం సముద్యదర్కనిభాం త్రినేత్రాం విచిన్త్య దేవీం మహాలక్ష్మీం
 సర్వలక్ష్మీమయాం సర్వలక్షణసమ్పన్నాం హృదయే చైతన్యరూపిణీం
 నిరజ్ఞానాం త్రికూటాఖ్యాం స్మితముఖీం సున్దరీం మహామాయాం
 సర్వసభగాం మహాకుణ్డలినిం త్రిపీఠమధ్యవర్తినిమకథాదిశ్రీపీఠే
 పరాం భైరవీం చిత్కలాం మహాత్రిపురాం దేవీం ధ్యాయేన్మహాధ్యాన-

యోగేనేయమేవం వేదేతి మహోపనిషత్ || ఇతి ప్రథమోపనిషత్ || ౧ ||

అథాతో జాతవేదనే సునవామ సోమమిత్యాది పరిత్వా త్రిపురీ వ్యక్తిర్లక్ష్యతే |
 జాతవేదస ఇత్యేకర్చసూక్తస్యాద్యమధ్యమావసానేషు తత్ర స్థానేషు
 విలీనం బీజసాగరరూపం వ్యాచక్ష్యేత్యుషయః ఊచుః | తాన్వోవాచ
 భగవాణ్జాతవేదనే సునవామ సోమం తదత్యమ్రవాణీం విలోమేన పరిత్వా
 ప్రథమస్యాద్యం తదేవం దీర్ఘం ద్వితీయస్యాద్యం సునవామ సోమమిత్యనేన
 కౌలం వామం శ్రేష్ఠం సోమం మహాసాభాగ్యమాచక్షతే | స
 సర్వసమ్మత్తిభూతం ప్రథమం నివృత్తికారణం ద్వితీయం స్థితికారణం
 తృతీయం సర్గకారణమిత్యనేన కరశుద్ధిం కృత్వా త్రిపురావిద్యాం
 స్పష్టికృత్వా జాతవేదనే సునవామ సోమమిత్యాది పరిత్వా మహావిద్యేశ్వరీ-
 విద్యామాచక్షతే త్రిపురేశ్వరీం జాతవేదస ఇతి | జాతే ఆద్యక్షరే మాతృకాయాః
 శిరసి బైస్థవమమృతరూపిణీం కుణ్డలినిం త్రికోణరూపిణీం చేతి వాక్యార్థః |
 ఏవం ప్రథమస్యాద్యం వాగ్భవమ్ | ద్వితీయం కామకలాలయమ్ | జాత
 ఇత్యనేన పరమాత్మనో జృమ్భణమ్ | జాత ఇత్యాదినా పరమాత్మా శివ ఉచ్యతే |
 జాతమాత్రేణ కామి కామయతే కామమిత్యాదినా పూర్ణం వ్యాచక్షతే |
 తదేవ సునవామ గోత్రారూఢం మధ్యవర్తినామృతమధ్యేనార్ణవేన
 మన్తార్ణాన్స్పష్టికృత్వా | గోత్రేతి నామగోత్రాయామిత్యాదినా స్పష్టం
 కామకలాలయం శేషం వామమిత్యాదినా | పూర్వేణాధ్యనా విద్యేయం
 సర్వరక్షాకరీ వ్యాచక్షతే | ఏవమేతేన విద్యాం త్రిపురేశిం స్పష్టికృత్వా
 జాతవేదస ఇత్యాదినా జాతో దేవ ఏక ఈశ్వరః పరమో జ్యోతిర్నస్తతో వేతి తురీయం
 వరం దత్త్వా బిన్దుపూర్ణజ్యోతిఃస్థానం కృత్వా ప్రథమస్యాద్యం ద్వితీయం చ
 తృతీయం చ సర్వరక్షాకరీసంబంధం కృత్వా విద్యామాత్మాసనరూపిణీం
 స్పష్టికృత్వా జాతవేదనే సునవామ సోమమిత్యాది పరిత్వా రక్షాకరీం
 విద్యాం స్మృత్వాద్యన్తయోర్ధామ్నోః శక్తిశివరూపిణీం వినియోజ్య స ఇతి
 శక్త్యాత్మకం వర్ణం సోమమితి శైవాత్మకం ధామ జానీయాత్ | యో జానీతే
 స సుభగో భవతి | ఏవమేతాం చక్రాసనగతాం త్రిపురవాసినిం సదోదితాం
 శివశక్త్యాత్మికమవేదితాం జాతవేదాః శివ ఇతి సేతి
 శక్త్యాత్మాక్షరమితి శివాదిశక్త్యన్తరాలభూతాం త్రికూటాదిచారిణీం
 సూర్యాచన్ద్రనమస్కాం మన్త్రాసనగతాం త్రిపురం మహాలక్ష్మీం
 సదోదితాం స్పష్టికృత్వా జాతవేదనే సునవామ సోమమిత్యాది
 పరిత్వా పూర్వం సదాత్మాసనరూపాం విద్యాం స్మృత్వా వేద ఇత్యాదినా

విశ్వాహసంతతోదయబైన్దవముపరి విన్యస్య సిద్ధాసనస్థాం త్రిపురాం
 మాలినీం విద్యాం సృష్టికృత్వా జాతవేదనే సునవామ సోమమిత్యాది
 పఠిత్యా త్రిపురాం సున్దరీం శ్రిత్యా కలే అక్షరే విచిన్త్య మూర్తిభూతాం
 మూర్తిరూపిణీం సర్వవిద్యేశ్వరీం త్రిపురాం విద్యాం సృష్టికృత్వా
 జాతవేదన ఇత్యాది పఠిత్యా త్రిపురాం లక్ష్మీం శ్రిత్యాగ్నిం నిదహాతి
 సైవేయమగ్నాననే జ్వలతీతి విచిన్త్య త్రిజ్యోతిషమీశ్వరీం త్రిపురామమ్భాం
 విద్యాం సృష్టికుర్వాత్ | ఏవమేతేన స నః పరదతి దుర్గాణి
 విశ్వేత్యాదిపరప్రాణినీ ప్రత్యగ్భూతా కార్యా | విద్యేయమాహ్వానకర్మాణి
 సర్వతో ధీరేతి వ్యాచక్షతే | ఏవమేతద్విద్యాష్టకం మహామాయా-
 దేవ్యఙ్గభూతం వ్యాచక్షతే | దేవా హ వై భగవన్తమబ్రువన్మహాచక్రనాయకం
 నో బ్రూహీతి సార్వకామికం సర్వారాధ్యం సర్వరూపం విశ్వతోముఖం
 మోక్షద్వారం యద్యోగిన ఉపవిశ్య పరం బ్రహ్మ భిత్వా నిర్వాణముపవిశన్తి |
 తాన్తోవాచ భగవాన్శ్లోచక్రం వ్యాఖ్యాస్యామ ఇతి | త్రికోణం త్ర్యంబం కృత్వా
 తదన్తర్మధ్యవృత్తమానయస్థిరేఖామాకృప్య విశాలం సీత్వాగ్రతో
 యోనిం కృత్వా పూర్వయోన్యగ్రరూపిణీం మానయస్థిం కృత్వా తాం సర్వోర్ధ్వాం
 సీత్వా యోనిం కృత్వాద్యం త్రికోణం చక్రం భవతి | ద్వితీయమన్తరాలం భవతి |
 తృతీయమష్టయోన్యఙ్కీ-తం భవతి | అథాష్టారచక్రాద్యన్తవిదిక్కో-ణాగ్రతో
 రేఖాం సీత్వా సాధ్యాద్యాకర్షణబద్ధరేఖాం నీత్వేత్వేవమథోర్ధ్వ-
 సముపిటయోన్యఙ్కీ-తం కృత్వా కణ్ఠభ్యః ఊర్ధ్వగరేఖాచతుష్టయం
 కృత్వా యథాక్రమేణ మానయస్థిద్వయేన దశయోన్యఙ్కీ-తం చక్రం భవతి |
 అనేనైవ ప్రకారేణ పునర్దశారచక్రం భవతి | మధ్యత్రికోణాగ్రచతుష్టయా-
 ద్రేఖాచరగ్రకోణేషు సంయోజ్య తద్దశారాంశతోసీతాం మానయస్థిరేఖాం
 యోజయిత్వా చతుర్దశారం చక్రం భవతి | తతోఽష్టపత్రసంవృతం చక్రం భవతి |
 షోడశపత్రసంవృతం చక్రం చతుర్ద్వారం భవతి | తతః పార్థివం చక్రం
 చతుర్ద్వారం భవతి | ఏవం సృష్టియోగేన చక్రం వ్యాఖ్యాతమ్ | నవాత్మకం
 చక్రం ప్రాతిలోమ్యేన వా వచ్చి | ప్రథమం చక్రం త్రైలోక్యమోహనం భవతి |
 సాణిమాద్యష్టకం భవతి | సమాత్రష్టకం భవతి | ససర్వసంక్షోభిణ్యాదిదశకం
 భవతి | సప్రకటం భవతి | త్రిపురయాధిష్ఠితం భవతి | ససర్వసంక్షోభిణీముద్రయా
 జుష్టం భవతి | ద్వితీయం సర్వాశాపరిపూరకం చక్రం భవతి |
 సకామాద్యాకర్షణిషోడశకం భవతి | సగుప్తం భవతి | త్రిపురేశ్వర్యాధిష్ఠితం

భవతి | సర్వవిద్రావిణీముద్రయా జుష్టం భవతి | తృతీయం సర్వసంక్షోభణం చక్రం భవతి
 | సానజ్గుకుసుమాద్యష్టకం భవతి | సగుప్తతరం భవతి |
 త్రిపురసుందర్యాధిష్ఠితం భవతి | సర్వాకర్షణీముద్రయా జుష్టం భవతి |
 తురీయం సర్వసౌభాగ్యదాయకం చక్రం భవతి |
 ససర్వసంక్షోభిణ్యాదిద్విసప్తకం భవతి | ససమ్ప్రదాయం భవతి |
 త్రిపురవాసిన్యాధిష్ఠితం భవతి | ససర్వవశంకరిణీముద్రయా
 జుష్టం భవతి | తురీయాంతం సర్వార్థసాధకం చక్రం భవతి |
 ససర్వసిద్ధిప్రదాదిదశకం భవతి | సకలకౌలం భవతి |
 త్రిపురామహాలక్ష్మ్యాధిష్ఠితం భవతి | మహోన్మాదినీముద్రయా
 జుష్టం భవతి | షష్టం సర్వరక్షాకరం చక్రం భవతి |
 ససర్వజ్ఞత్వాదిదశకం భవతి | సనిగర్భం భవతి |
 త్రిపురమాలిన్యాధిష్ఠితం భవతి | మహాఙ్కుశముద్రయా జుష్టం
 భవతి | సప్తమం సర్వరోగహరం చక్రం భవతి | సర్వవశిన్యాద్యష్టకం
 భవతి | సరహస్యం భవతి | త్రిపురసిద్ధ్యాధిష్ఠితం భవతి |
 సఖేవరీముద్రయా జుష్టం భవతి | అష్టమం సర్వసిద్ధిప్రదం
 చక్రం భవతి | సాయుధచతుష్టయం భవతి | సపరాపరరహస్యం
 భవతి | త్రిపురామ్బుయాధిష్ఠితం భవతి | బీజముద్రయాధిష్ఠితం
 భవతి | నవమం చక్రనాయకం సర్వానందమయం చక్రం భవతి |
 సకామేశ్వర్యాదిత్రికం భవతి | సాతిరహస్యం భవతి | మహాత్రిపుర-
 సుందర్యాధిష్ఠితం భవతి | యోనిముద్రయా జుష్టం భవతి |
 సంక్రామన్తి వై సర్వాణి చ్చన్దాసి చకరాణి | తదేవ చక్రం
 శీచక్రమ్ | తస్య నాభ్యామగ్నిమణ్డలే సూర్యాచన్ద్రమసౌ ||
 తత్రోంకారపీఠం పూజయిత్వా తత్రాక్షరం బిన్దురూపం తదన్తర్గత-
 వ్యోమరూపిణీం విద్యాం పరమాం స్మృత్వా మహాత్రిపురసుందరీమావాహ్యా |
 క్షీరేణ స్నాపితే దేవి చన్దనేన విలేపితే | బిల్వపత్రార్చితే దేవి దుర్గేఽహం
 శరణం గతః | ఇత్యేకయర్చా ప్రార్థ్య మాయాలక్ష్మీ తన్త్రేణ
 పూజయేదితి భగవానబ్రవీత్ | ఏతైర్మత్తైర్భగవతీం యజేత్ | తతో దేవీ
 ప్రీతా భవతి | స్వాత్మానం దర్శయతి | తస్మాద్య ఏతైర్మత్తైర్వజతి స
 బ్రహ్మ పశ్యతి | స సర్వం పశ్యతి | సోఽమృతత్వం చ గచ్ఛతి |
 య ఏవం వేదేతి మహోపనిషత్ ||

ఇతి ద్వివీణీయోపనిషత్ || ౨ ||

దేవా హ వై ముద్రాః సృజేమేతి భగవన్తమబ్రువన్ |
 తాన్తోవాచ భగవానవనికృతజానుమణ్ణలం విస్తీర్య
 పద్మాసనం కృత్వా ముద్రాః సృజతేతి | స సర్వానాకర్షయతి
 యో యోనిముద్రామధీతే | స సర్వం వేత్తి | స సర్వఫలమశ్నుతే |
 స సర్వాన్భుజ్జాయతి | స విద్వేషిణం స్తమ్భయతి | మధ్యమే
 అనామికోపరి విన్యస్య కనిష్ఠికాఙ్గుష్ఠతోఽధీతే
 ముక్తయోస్తర్జన్యోర్దణ్వదధస్తాదేవంవిధా ప్రథమా సమ్పద్యతే |
 సైవ మిలితమధ్యమా ద్వితీయా | తృతీయాఙ్కుశాకృతిరితి |
 ప్రాతిలోమ్యేన పాణీ సఙ్ఖర్షయిత్వాఙ్గుష్ఠౌ సాగ్రిమా
 సమాధాయ తురీయా | పరస్పరం కనీయనేదం మధ్యమాబధ్దే
 అనామికే దణ్డిన్యో తర్జన్యావాలిఙ్గ్యవష్టభ్య మధ్యమానఖ-
 మిలితాఙ్గుష్ఠౌ పఞ్చమీ | సైవాగ్రేఽఙ్కుశాకృతిః షష్ఠీ |
 దక్షిణశయే వామబాహుం కృత్వాన్యోన్యానామికే కనీయసీమధ్యగతే
 మధ్యమే తర్జన్యాక్రాన్తే సరలాస్వఙ్గుష్ఠౌ ఖేచరీ సప్తమీ |
 సర్వోర్ధ్వే సర్వసంహృతి స్వమధ్యమానామికాన్తరే కనీయసి
 పార్శ్వయోస్తర్జన్యావఙ్కుశాఢ్యే యుక్తా సాఙ్గుష్ఠయోగతోఽన్యోన్యం
 సమమఙ్గాలిం కృత్వాష్టమీ | పరస్పరమధ్యమాపృష్ఠవర్తిన్యావనామికే
 తర్జన్యాక్రాన్తే సమే మధ్యమే ఆదాయాఙ్గుష్ఠౌ మధ్యవర్తినౌ
 నవమీ ప్రతిపద్యత ఇతి |
 సైవేయం కనీయసే సమే అన్తరితేఽఙ్గుష్ఠౌ సమావన్తరితౌ
 కృత్వా త్రిఖణ్డాపద్యత ఇతి | పఞ్చ బాణాః పఞ్చాద్యా
 ముద్రాః స్పష్టాః | క్రోమఙ్కుశా | హసఘ్నేం ఖేచరీ |
 హంస్రౌ బీజాష్టమీ వాగ్భవాద్యా నవమీ దశమీ చ
 సమ్పద్యత ఇతి | య ఏవం వేద | అథాతః కామకలాభూతం చక్రం
 వ్యాఖ్యాస్యామో హ్రీం క్షీమైం బ్లూం స్రౌమేతే పఞ్చ కామాః
 సర్వచక్రం వ్యావర్తనే | మధ్యమం కామం సర్వావసానే
 సమ్పద్యతీకృత్య బ్లూఙ్కారేణ సమ్పృటం వ్యాప్తం కృత్వా ద్విరైన్ద్రవేన
 మధ్యవర్తినా సాధ్యం బద్ధ్యా భూర్జపత్రే యజతి | తచ్ఛక్రం
 యో వేత్తి స సర్వం వేత్తి | స సకలాంఘ్లోకానాకర్షయతి | స సర్వం
 స్తమ్భయతి | సీలీయుక్తం చక్రం శత్రూన్మారయతి | గతిం

స్తమ్భయతి | లాఙ్ఘ్యుక్తం కృత్వా సకలలోకం వశీకరోతి |
 నవలక్షజపం కృత్వా రుద్రత్వం ప్రాప్నోతి | మాతృకయా వేష్టితం
 కృత్వా విజయీ భవతి | భగాఙ్కకుణ్డం కృత్వాగ్నిమాధాయ పురుషో
 హవిషా హుత్వా యోషితో వశీకరోతి | వర్తులే హుత్వా శ్రియమతులం
 ప్రాప్నోతి | చతురస్రే హుత్వా వృష్టిరభవతి | త్రికోణే హుత్వా
 శత్రూన్మారయతి | గతిం స్తమ్భయతి | పుష్పాణి హుత్వా విజయీ భవతి |
 మహోరస్నేర్హుత్వా పరమానందనిర్భరో భవతి | గణానాం త్వా గణపతిం
 హవామహే కపిం కపినాముపమశ్రవస్తమమ్ | జ్యేష్ఠరాజం
 బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆ నః శ్రుణ్వన్నూతిభిః సీద సాదనమ్ |
 ఇత్యేవమాద్యమక్షరం తదన్యభిన్దపూర్ణమిత్యనేనాఙ్గం స్పృశతి |
 గం గణేశాయ నమ ఇతి గణేశం నమస్కర్వీత | ఓం నమో భగవతే
 భస్మాఙ్గరాగాయోగ్రతేజసే హనహన దహదహ పచపచ మథమథ
 విధ్వంసయవిధ్వంసయ హలభజ్జాన శూలమూలే వ్యజ్జానసిద్ధిం కురుకురు
 సముద్రం పూర్వప్రతిష్ఠితం శోషయశోషయ స్తమ్భయస్తమ్భయ
 పరమస్త్రపరయస్త్రపరతస్త్రపరదూతపరకటకపరచ్ఛేదనకర
 విదారయవిదారయ చ్చిన్దిచ్చిన్ది హ్రీం ఫట్ స్వాహా | అనేన క్షేత్రాధ్యక్షం
 పూజయేదితి | కులకుమారి విద్యుహే మన్తకోటిసుధీమహి | తన్నః కౌలిః ప్రచోదయాత్ |
 ఇతి కుమార్యర్చనం కృత్వా యో వై సాధకోఽభిలిఖతి సోఽమృతత్వం గచ్ఛతి |
 స యశ ఆప్నోతి | స పరమాయుష్యమథ వా పరం బ్రహ్మ భిత్వా తిష్ఠతి |
 య ఏవం వేదేతి మహోపనిషత్ |
 ఇతి తృతీయోపనిషత్ || 3 ||

దేవా హ వై భగవస్తమబ్రువన్దేవ గాయత్రం హృదయం నో
 వ్యాఖ్యాతం త్రైపురం సర్వోత్తమమ్ | జాతవేదసనూక్షేనాఖ్యాతం
 నస్త్రైపురాష్టకమ్ | యదిష్ట్యా ముచ్యతే యోగీ జన్మసంసారబంధనాత్ |
 అథ మృత్యుంజయం నో బ్రూహీత్యేవం బ్రువతాం సర్వేషాం దేవానాం
 శ్రుత్యేదం వాక్యమథాతస్త్వమ్భుకేనానుష్ఠభేన మృత్యుంజయం దర్శయతి |
 కస్మాత్త్వమ్భుకమితి | త్రయాణాం పురాణామమ్భుకం స్వామినం తస్మాదుచ్యతే
 త్వమ్భుకమితి | అథ కస్మాదుచ్యతే యజామహ ఇతి | యజామహే సేవామహే వస్తు
 మహేత్యక్షరద్వయేన కూటత్యేనాక్షరైకేణ మృత్యుంజయమిత్యుచ్యతే |
 తస్మాదుచ్యతే యజామహ ఇతి | అథ కస్మాదుచ్యతే సుగన్ధిమితి | సర్వతో యశ
 ఆప్నోతి | తస్మాదుచ్యతే సుగన్ధిమితి | అథ కస్మాదుచ్యతే పుష్టివర్ధనమితి |

యత్సర్వాంట్లోకాన్సృజతి యత్సర్వాంట్లోకాన్స్తారయతి యత్సర్వాంట్లోకాన్వాస్యిష్నోతి
తస్మాదుచ్యతే పుష్టివర్ధనమితి । అథ కస్మాదుచ్యతే ఉర్వారుకమివ
బన్ధనాన్మృత్యోర్ముక్షీయేతి । సంలగ్నత్వాదుర్వారుకమివ మృత్యోః సంసారబన్ధనాత్సంలగ్నత్వాద
ముక్తో భవతి ।

అథ కస్మాదుచ్యతే మామృతాదితి అమృతత్వం ప్రాప్నోత్యక్షరం
ప్రాప్నోతి స్వయం రుద్రో భవతి ।

దేవా హ వై భగవన్తమూచుః సర్వం నో వ్యాఖ్యాతమ్ ।

అథ కైర్మన్తైః స్తుతా భగవతీ స్వాత్మానం దర్శయతి

తాన్సర్వాక్షౌచవాన్వైష్ణవాన్సౌరాన్గాణేశాన్సో

బ్రూహీతి । స హోవాచ భగవాన్స్త్వమ్భుకేనానుష్ఠభేన

మృత్యుంజయముపాసయేత్ । పూర్వేణాధ్వనా వ్యాప్తమేకాక్షరమితి

స్మృతమ్ । ఓం నమః శివాయేతి యాజుషమస్త్రోపాసకో

రుద్రత్వం ప్రాప్నోతి । కల్యాణం ప్రాప్నోతి । య ఏవం వేద । తద్విష్ణోః

పరమం పదం సదా పశ్యన్తి సూరయః । దివీవ చక్షురాతతమ్ ।

విష్ణోః సర్వతోముఖస్య స్నేహో యథా పలలపిణ్ణమోతప్రోతమనువ్యాప్తం

వ్యతిరిక్తం వ్యాఘ్నత ఇతి వ్యాఘ్నవతో విష్ణోస్తత్పరమం పదం పరం వ్యోమేతి

పరమం పదం పశ్యన్తి వీక్షన్తే । సూరయో బ్రహ్మాదయో దేవాస ఇతి

సదా హృదయ అదధతే । తస్మాద్విష్ణోః స్వరూపం వసతి తిష్ఠతి

భూతేశ్వీతి వాసుదేవ ఇతి । ఓం నమ ఇతి శ్రీణ్యక్షరాణి । భగవత ఇతి

చత్వారి । వాసుదేవాయేతి పంచాక్షరాణి । ఏతద్వై వాసుదేవస్య

ద్వాదశార్ణమభ్యేతి । సోపప్లవం తరతి । స సర్వమాయురేతి । విన్దతే

ప్రాజాపత్యం రాయస్పోషం గౌపత్యం చ తమశ్చుతే ప్రత్యగానన్దం

బ్రహ్మపురుషం ప్రణవస్వరూపమకార ఉకారో మకార ఇతి । తానేకధా

సంభవతి తదోమితి । హంసః శుచిషద్వసురన్తరిక్షసద్ధోతా

వేదిషదతిథిర్దురోణసత్ । నృషద్వరనదృతసద్వోమనదబ్జా గోజా

ఋతజా అద్రిజా ఋతం బృహత్ । హంస ఇత్యేతన్మనోరక్షరద్విషతీయేన

ప్రభాపుష్ణోన సౌరేణ ధృతమబ్జా గోజా ఋతజా అద్రిజా ఋతం

సత్యా-ప్రభా-పుష్ణో-న్యషా-సన్ధ్యా-ప్రజ్ఞాభిః

శక్తిభిః పూర్వం సౌరమధీయానః సర్వం ఫలమశ్నుతే ।

స వ్యోమ్ని పరమే ధామని సౌరే నివసతే ।

గణానాం త్వతి త్రైపుభేన పూర్వేణాధ్వనా మనునైకారేన

గణాధిపమభ్యర్చ్య గణేశతవం ప్రాప్నోతి | అథ గాయత్రీ
 సావిత్రి సరస్వత్యజువా మాతృకా ప్రోక్తా తయా సర్వమిదం వ్యాప్తమ్ |
 ఐం వాగీశ్వరి విద్మహే క్లిం కామేశ్వరీ ధీమహి | సౌస్తన్మః శక్తిః
 ప్రచోదయాదితి | గాయత్రీ ప్రాతః సావిత్రి మధ్యన్ధినే సరస్వతీ సాయమితి
 నిరస్తరమజువా | హంస ఇత్యేవ మాతృకా | పఞ్చాశ్చదర్శ్యవిగ్రహేణా-
 కారాదిక్షకారాస్తేన వ్యాప్తాని భువనాని శాస్త్రాణి
 చ్చన్దాంసీత్యేవం భగవతీం సర్వం వ్యాప్నోతీత్యేవ తస్యై వై నమోనమ ఇతి |
 తాన్భగవానబ్రవీదేతైర్మస్తైర్నిత్యం దేవీం యః స్తౌతి స సర్వం పశ్యతి |
 సోఽమృతత్వం చ గచ్ఛతి | య ఏవం వేదేత్యుపనిషత్ ||

ఇతి తురీయోపనిషత్ || ౪||

దేవా హ వై భగవన్తమబ్రువన్వాస్విమిన్నః కథితం స్ఫుటం
 క్రియాకాణ్డం సవిషయం త్రైపురమితి | అథ పరమనిర్విశేషం
 కథయన్వేతి | తాన్తోవాచ భగవాన్స్తూరీయయా మాయయాన్త్యయా
 నిర్దిష్టం పరమం బ్రహ్మాతి | పరమపురుషం చిద్రూపం
 పరమాత్మేతి | శ్రోతా మన్తా ద్రష్టాదేష్టా స్పృష్టాఘాష్టా
 విజ్ఞాతా ప్రజ్ఞాతా సర్వేషాం పురుషాణామన్తఃపురుషః
 స ఆత్మా స విజ్ఞేయ ఇతి | న తత్ర లోకా అలోకా న తత్ర దేవా ఆదేవాః
 పశవోఽపశవస్తాపసో న తాపసః పౌల్కసో న పౌల్కసో
 విప్రా న విప్రాః | న ఇత్యేకమేవ పరం బ్రహ్మ విభ్రాజతే నిర్వాణమ్ |
 న తత్ర దేవా ఋషయః పితర ఈశతే ప్రతిబుద్ధః సర్వవిద్యేతి |

తత్రైతే శ్లోకా భవన్తి |

అతో నిర్విషయం నిత్యం మనః కార్యం ముముక్షుణా |
 యతో నిర్విషయో నామ మనసో ముక్తిరిష్యతే || ౧||

మనో హి ద్వివిధం ప్రోక్తం శుద్ధం చాశుద్ధమేవ చ |
 ఆశుద్ధం కామసంకల్పం శుద్ధం కామవివర్జితమ్ || ౨||

మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బన్ధమోక్షయోః |
 బన్ధనం విషయాసక్తం ముక్త్యై నిర్విషయం మనః || ౩||

నిరస్తవిషయాసక్తం సంనిరుధ్య మనో హృది |
 యదా యాత్యమసీభావస్తదా తత్పురమం పదమ్ || ౪||

తావదేవ నిరోధవ్యం యావద్భుదిగతం క్షయమ్ ।
 ఏతజ్ఞానం చ ధ్యానం చ శేషోఽన్యో గ్రన్థవిస్తరః ॥ ౫॥
 నైవ చిన్త్యం న చాచిన్త్యం న చిన్త్యం చిన్త్యమేవ చ ।
 పక్షపాతవినిర్ముక్తం బ్రహ్మ సమృద్ధ్యతే ద్రువమ్ ॥ ౬॥
 స్వరేణ సల్లయేద్యోగీ స్వరం సంభావయేత్పరమ్ ।
 అస్వరేణ తు భావేన న భావో భావ ఇష్యతే ॥ ౭॥
 తదేవ నిష్కలం బ్రహ్మ నిర్వికల్పం నిరజ్ఞానమ్ ।
 తద్బ్రహ్మహమితి జ్ఞాత్వా బ్రహ్మ సమృద్ధ్యతే క్రమాత్ ॥ ౮॥
 నిర్వికల్పమనన్తం చ హేతుదృష్టాన్తవర్జితమ్ ।
 ఆప్రమేయమనాద్యన్తం యజ్ఞాత్వా ముచ్యతే బుధః ॥ ౯॥
 న నిరోధో న చోత్పత్తిర్న బద్ధో న చ సాధకః ।
 న ముముక్షుర్న వై ముక్త ఇత్యేషా పరమార్థతా ॥ ౧౦॥
 ఏక ఏవాత్మా మన్తవ్యో జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తిషు ।
 స్థానత్రయవ్యతీతస్య పునర్జన్మ న విద్యతే ॥ ౧౧॥
 ఏక ఏవ హి భూతాత్మా భూతేభూతే వ్యవస్థితః ।
 ఏకథా బహుథా చైవ దృశ్యతే జలచన్ద్రవత్ ॥ ౧౨॥
 ఘటసంవృతమాకాశం నీయమానే ఘటే యథా ।
 ఘటో నీయేత నాకాశం తథా జీవో నభోపమః ॥ ౧౩॥
 ఘటవద్వివిధాకారం భిద్యమాం పునః పునః ।
 తద్భేదే చ న జానాతి స జానాతి చ నిత్యశః ॥ ౧౪॥
 శబ్దమాయావృతో యావత్తావత్తిష్ఠతి పుష్కలే ।
 భిన్నే తమసి చైకత్వమేక ఏవానుపశ్యతి ॥ ౧౫॥
 శబ్దార్ణమపరం బ్రహ్మ తస్మిన్జ్ఞే యదక్షరమ్ ।
 తద్విద్వానక్షరం ధ్యాయేద్యదీచ్ఛాచ్ఛాన్తిమాత్మనః ॥ ౧౬॥
 ద్వే బ్రహ్మాణీ హి మన్తవ్యే శబ్దబ్రహ్మ పరం చ యత్ ।
 శబ్దబ్రహ్మాణీ నిష్ఠాతః పరం బ్రహ్మోధిగచ్ఛతి ॥ ౧౭॥
 గ్రన్థమభ్యస్య మేధావీ జ్ఞానవిజ్ఞానతత్పరః ।

పలాలమివ ధాన్యార్థీ త్యజేద్ధ్యన్మశేషతః ॥ ౧౮ ॥

గవామనేకవర్ణానాం క్షీరస్యాప్యేకవర్ణతా ।

క్షీరవత్పశ్యతి జ్ఞానీ లిజ్జినస్తు గవాం యథా ॥ ౧౯ ॥

జ్ఞాననేత్రం సమాధాయ స మహత్పరమం పదమ్ ।

నిష్కలం నిశ్చలం శాస్తం బ్రహ్మోహమితి సంస్మరేత్ ॥ ౨౦ ॥

ఇత్యేకం పరబ్రహ్మరూపం సర్వభూతాధివాసం తురీయం

జానీతే సోఽక్షరే పరమే వ్యోమస్యధివసతి । య ఏతాం విద్యాం

తురీయాం బ్రహ్మయోనిస్వరూపాం తామిహాయుషే శరణమహం

ప్రపద్యే । ఆకాశాద్యనుక్రమేణ సర్వేషాం వా ఏతద్భూతానామాకాశః

పరాయణమ్ । సర్వాణి హ వా ఇమాని భూతాన్యాకాశాదేవ జాయంతే ।

ఆకాశ ఏవ లీయంతే । తస్మాదేవ జాతాని జీవన్తి । తస్మాదాకాశజం

బీజం విద్వాత్ । తదేవాకాశపీఠం స్పార్శనం పీఠం

తేజఃపీఠమమృతపీఠం రత్నపీఠం జానీయాత్ । యో జానీతే

సోఽమృతత్వం చ గచ్ఛతి । తస్మాదేతాం తురీయాం శ్రీకామరాజీయామేకాదశధా

భిన్నమేకాక్షరం బ్రహ్మోతి యో జానీతే స తురీయం పదం ప్రాప్నోతి ।

య ఏవం వేదేతి మహోపనిషత్ ॥

ఇతి పంచమోపనిషత్ ॥ ౫ ॥

ఓం భద్రం కర్ణేభిః శృణుయామ దేవాః ॥ భద్రం పశ్యేమాక్షభిర్యజ్జత్రాః ॥

స్థిరైరజ్జెస్తుష్టువాఽస్తనూభిః ॥ వ్యశేమ దేవహితం యదాయుః ॥

స్వస్తి స ఇన్ద్రో వృద్ధశ్రవాః ॥ స్వస్తి సః పూషా విశ్వవేదాః ॥

స్వస్తి సస్తార్క్ష్యో అరిష్టనేమిః ॥ స్వస్తి నో బృహస్పతిర్దధాతు ॥

ఓం శాన్తిః శాన్తిః శాన్తిః ॥ హరిః ఓం తత్సత్ ॥

॥ ఇతి శ్రీత్రిపురాతాపిన్యపనిషత్సమాప్తా ॥

Encoded by Sunder Hattangadi

pdf was typeset on September 17, 2023

——
Please send corrections to sanskrit@cheerful.com

